

UDK: 159.9(585.2)

Bahtiyor B. SULTANOV,

Mustaqil tadqiqotchi, Namangan davlat universiteti, Namangan, O'zbekiston

E-mail: sultanov_fitness@mail.ru 0008-0005-4355-245

PhD, dotsent N.Kodirov taqrizi ostida

PROFESSIONAL-AMALIY SPORTNING IJTIMOIIY-FALSAFIY AHAMIYATI

Annotatsiya

Mazkur maqolada professional-amaliy sportning ijtimoiy-falsafiy ahamiyati kompleks tarzda tahlil qilinadi. Tadqiqotda sportning shaxs tarbiyasidagi o'rni, uning fidoyilik, mas'uliyat, intizom va jamoaviylik kabi ijtimoiy fazilatlarini shakllantirishdagi roli yoritilgan. Shuningdek, professional-amaliy sportning ijtimoiy institut sifatidagi mohiyati, jamiyatda ijtimoiy birdamlikni mustahkamlash, sog'lom turmush tarzini qaror toptirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirishdagi ahamiyati asoslab berilgan. Maqolada mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy qarashlari asosida sportning ijtimoiy kapitalni shakllantirishdagi o'rni ham tahlil etiladi. Tadqiqot natijalari professional-amaliy sportning jamiyat taraqqiyotidagi ko'p qirrali funksiyalarini ochib berishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar. Professional-amaliy sport, jismoniy madaniyat, ijtimoiy-falsafiy tahlil, ijtimoiylashuv, jamoaviylik, fidoyilik, mas'uliyat, ijtimoiy institut, ijtimoiy kapital, sog'lom turmush tarzi, fuqarolik jamiyati

SOCIAL-PHILOSOPHICAL SIGNIFICANCE OF PROFESSIONAL-PRACTICAL SPORTS

Annotation

This article analyzes the socio-philosophical significance of professional-applied sports in a comprehensive manner. The study highlights the role of sports in personal development, particularly in fostering such social qualities as dedication, responsibility, discipline, and teamwork. It also substantiates the essence of professional-applied sports as a social institution, emphasizing its importance in strengthening social cohesion, promoting a healthy lifestyle, and developing civil society. Based on the views of national and foreign scholars, the article examines the role of sports in the formation of social capital. The results of the study reveal the multifaceted functions of professional-applied sports in social development.

Key words: Professional-applied sport, physical culture, socio-philosophical analysis, socialization, teamwork, dedication, responsibility, social institution, social capital, healthy lifestyle, civil society.

СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПРАКТИЧЕСКОГО СПОРТА

Аннотация

В данной статье комплексно анализируется социально-философское значение профессионально-прикладного спорта. В исследовании раскрывается роль спорта в формировании личности, в частности в развитии таких социальных качеств, как самоотверженность, ответственность, дисциплина и коллективизм. Также обоснована сущность профессионально-прикладного спорта как социального института, его значение в укреплении социальной сплоченности, формировании здорового образа жизни и развитии гражданского общества. На основе научных взглядов отечественных и зарубежных ученых рассматривается роль спорта в формировании социального капитала. Результаты исследования позволяют выявить многогранные функции профессионально-прикладного спорта в развитии общества.

Ключевые слова: Профессионально-прикладной спорт, физическая культура, социально-философский анализ, социализация, коллективизм, самоотверженность, ответственность, социальный институт, социальный капитал, здоровый образ жизни, гражданское общество

Kirish. So'nggi yillarda jismoniy madaniyatga, ayniqsa, yoshlar ijtimoiylashuvi jarayonidagi o'rni nuqtayi nazaridan qiziqish ortib bormoqda. Bu O'zbekistonda yoshlar siyosati sohasida amalga oshirilayotgan davlat dasturlari, jismoniy tarbiyaning inson salohiyatini yuksaltirishdagi ahamiyatini anglash va yoshlarni ijtimoiy barqarorlik tamoyillariga asoslangan tarbiyalash jarayonining kuchayishi bilan bog'liqdir. Shu munosabat bilan jismoniy madaniyatni yoshlarni ijtimoiylashuv jarayonidagi ijtimoiy, madaniy, ma'naviy va tarbiyaviy ahamiyati nuqtayi nazaridan chuqur o'rganish zarurati tug'iladi.

Mamlakatimizda ta'lim-tarbiya tizimini tubdan takomillashtirish, ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasi va metodik-didaktik ta'minotini kuchaytirish, o'quvchilarning sport bilan muntazam shug'ullanishlari uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish borasida olib borilayotgan islohotlar jismoniy tarbiya mashg'ulotlari dolzarbligini oshirib,

ta'lim oluvchilarning unga bo'lgan qiziqishi va e'tiborini yanada kuchaytirishga zamin yaratmoqda. O'zbekistonda o'quvchilarni ma'naviy-axloqiy va jismoniy barkamol etib tarbiyalash chora-tadbirlarida "yoshlar jismoniy tarbiya va sport bilan muntazam shug'ullanishi, bo'sh vaqtlarini mazmunli o'tkazishi uchun shart-sharoitlar yaratish, ular o'rtasida sog'lom turmush tarzini shakllantirish"[1] kabi vazifalar belgilangan.

Yurtimizda yosh avlodning barkamol shaxs sifatida shakllanishida jismoniy madaniyat muhim ijtimoiy institutlardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Bu soha nafaqat jismoniy rivojlanishni ta'minlaydi, balki yoshlarning axloqiy va ma'naviy rivojlanishiga ham ko'maklashadi. Ayniqsa, yoshlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, ularni jamoaviylik va hamjihatlik tuyg'ularini mustahkamlash borasida jismoniy tarbiya va sport faoliyati davlat siyosatida ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan.

Milliy taraqqiyot strategiyasi doirasida jismoniy tarbiya va sport sohasining ommalashuvi ijtimoiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylanib bormoqda. Bu jarayon, avvalo, aholi salomatligini mustahkamlash, yosh avlodni jismonan sog'lom va ma'naviy barkamol etib tarbiyalash hamda jamiyatda sog'lom turmush tarzini qaror toptirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, sport faoliyati ijtimoiy faollikni oshirish, fuqarolarda intizom, mas'uliyat va vatanparvarlik kabi muhim sifatlarni shakllantirishning samarali vositasi sifatida namoyon bo'lmoqda.

Mazkur yondashuvdan kelib chiqib, sog'lom va jismonan barkamol jamiyatgina o'z oldiga qo'yan yuksak maqsadlarga erisha olishi ta'kidlanadi. Chunki jamiyat a'zolarining jismoniy salohiyati va sog'lomligi mamlakatning umumiy taraqqiyot darajasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bois, jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirish masalasi nafaqat sog'liqni saqlash, balki keng ma'noda ijtimoiy-iqtisodiy va ma'naviy taraqqiyotning muhim omili sifatida qaraladi[2].

Zamonaviy jamiyat taraqqiyoti sharoitida inson kapitalining rivojlanishi, uning jismoniy va ma'naviy barkamolligini ta'minlash masalalari ustuvor ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, globallashuv jarayonlari, ijtimoiy tizimlarning murakkablashuvi hamda xavfsizlik, barqarorlik va raqobatbardoshlik omillarining kuchayishi insondan nafaqat intellektual salohiyatni, balki yuqori darajadagi jismoniy tayyorgarlik, ruhiy barqarorlik va ijtimoiy mas'uliyatni ham talab etmoqda. Shu nuqtai nazardan, professional-amaliy sport jamiyatning muhim ijtimoiy institutlaridan biri sifatida alohida e'tiborni talab qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda professional-amaliy sportning ijtimoiy-falsafiy ahamiyatini o'rganish kompleks yondashuv asosida amalga oshirildi. Tadqiqot jarayonida umumilmiy va maxsus ilmiy metodlar uyg'unligidan foydalanildi.

Avvalo, dialektik yondashuv asosida professional-amaliy sportning jamiyatdagi o'rni, uning tarixiy rivojlanish bosqichlari va zamonaviy ijtimoiy tizimdagi funksiyalari tahlil qilindi. Ushbu metod sport fenomenini uzluksiz rivojlanish, qarama-qarshiliklar va o'zgarishlar jarayonida ko'rib chiqish imkonini berdi.

Tadqiqotda tizimli yondashuv (system approach) qo'llanilib, professional-amaliy sport jamiyatning muhim ijtimoiy instituti sifatida ko'rib chiqildi. Bu yondashuv sportning ijtimoiy, ma'naviy, kasbiy va madaniy komponentlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlashga xizmat qildi.

Tadqiqot davomida empirik ma'lumotlar bilan bir qatorda nazariy manbalardan keng foydalanildi. Xususan, milliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari, normativ-huquqiy hujjatlar hamda zamonaviy ilmiy adabiyotlar asosiy manba sifatida xizmat qildi.

Tahlil va natijalar. Mazkur maqolani tayyorlash jarayonida O'zbekiston Respublikasining jismoniy tarbiya va sport hamda yoshlar siyosatiga oid qator me'yoriy-huquqiy hujjatlaridan foydalanildi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasining 2015-yil 4-sentabrdagi "Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida"gi O'RQ-394-son Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2014-yil 6-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasida yoshlarga oid davlat siyosatini amalga oshirishga qaratilgan qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-2124-son Qarori, 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli "Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni, 2017-yil 15-fevraldagi PF-4956-sonli "Madaniyat va sport sohasida boshqaruv tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni, 2018-yil 5-martdagi PF-5368-sonli "Jismoniy tarbiya va sport sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni, 2020-yil 30-oktabrdagi PF-6099-sonli "Sog'lom

turmush tarzini keng tatbiq etish va ommaviy sportni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni alohida ahamiyat kasb etdi.

Shuningdek, Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 13-fevraldagi "2019–2023 yillar davrida O'zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va ommaviy sportni rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi 118-son qarori, 2017-yil 20-apreldagi "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2909-son qarori hamda 2023-yil 11-sentabrdagi "O'zbekiston–2030" taraqqiyot strategiyasi (PF-158-son) ham mazkur tadqiqotning nazariy va metodologik asosini tashkil etdi.

Milliy qadriyatlarini saqlash va yoshlarning ijtimoiylashuvini ta'minlashda jismoniy madaniyatning o'rini ta'kidlovchi manbalarda ushbu masalalarga keng yondashuvlar kuzatiladi. Qadimgi yunon faylasuflari jismoniy madaniyatning ijtimoiylashuvdagi ahamiyatini ta'kidlashgan. Afrotun va Arastu o'z asarlarida jismoniy tarbiyaning jamiyatni mustahkamlashdagi roli haqida bahs yuritgan. Ular jismoniy faoliyatni shaxsiy kamolotga va jamoaviy barqarorlikka yetaklovchi asosiy mexanizm sifatida ko'rgan. Shuningdek, Gerodot o'z asarlarida qadimgi yunon madaniyatida sportning ahamiyatini tasvirlagan. U sportning xalq ruhini mustahkamlashdagi o'rini ta'kidlagan. Gippokrat esa jismoniy tarbiya va sog'lom turmush tarzi haqida yozgan. Uning asarlarida sog'liqni saqlash, jismoniy faollik va tashqi muhit ta'siriga oid fikrlar keltirilgan. Seneka va Epiktet sportni axloqiy tarbiya va nafsi tarbiyalash usuli sifatida baholagan. Ular sport orqali inson o'zini yengishi, intizomli va mustahkam irodali bo'lishi mumkinligini ta'kidlashgan. Galen o'zining tibbiy asarlarida jismoniy tarbiyaning inson salomatligi va kasalliklarning oldini olishdagi ahamiyatini ta'kidlagan.

Mazkur tadqiqot doirasida professional-amaliy sportning ijtimoiy-falsafiy mohiyati chuqur tahlil qilinib, uning jamiyat hayotidagi funksional ahamiyati aniqlash tirildi. Olingan natijalar sportning faqat jismoniy tayyorgarlik vositasi emas, balki keng qamrovli ijtimoiy institut sifatida namoyon bo'lishini ko'rsatadi.

Birinchidan, professional-amaliy sport shaxsda fidoyilik, mas'uliyat va intizom kabi ijtimoiy fazilatlarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Bu borada nemis sotsiologi Max Veber ijtimoiy harakatlar nazariyasida shaxsning ongli va maqsadga yo'naltirilgan faoliyati jamiyat taraqqiyotining asosiy omili ekanligini ta'kidlaydi[3]. Sport faoliyati aynan shunday maqsadga yo'naltirilgan ijtimoiy harakat sifatida insonda mas'uliyat va ichki intizomni rivojlantiradi.

Ikkinchidan, professional-amaliy sport jamoaviylik va ijtimoiy birdamlikni mustahkamlovchi mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Fransuz sotsiologi Emile Durkheim jamiyatni birlashtiruvchi omil sifatida "ijtimoiy birdamlik" tushunchasini ilgari surib, umumiy qadriyatlar va faoliyatlar jamiyat barqarorligini ta'minlashini ta'kidlaydi[4]. Sport faoliyati aynan shu birdamlikni shakllantiruvchi amaliy maydon bo'lib xizmat qiladi.

Uchinchidan, sportning ijtimoiy-falsafiy tahlili shuni ko'rsatadiki, u ijtimoiy kapitalni shakllantiruvchi muhim vosita hisoblanadi. Amerikalik sotsiolog Robert Putnam ijtimoiy kapitalni o'zaro ishonch, hamkorlik va tarmoqlar orqali shakllanadigan resurs sifatida talqin qiladi[5]. Professional-amaliy sport jarayonida shakllanadigan jamoaviy aloqalar va o'zaro ishonch aynan shu ijtimoiy kapitalning mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

To'rtinchidan, professional-amaliy sport shaxsning psixologik barqarorligi va stressga chidamliligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Bu jihatni amerikalik psixolog Abraham Maslovning ehtiyojlar iyerarxiyasi nazariyasi orqali

izohlash mumkin. Unga ko'ra, insonning o'zini namoyon etish va o'zini anglash ehtiyojlari jismoniy va ruhiy faoliyat orqali qondiriladi[6]. Sport ana shu ehtiyojlarni ro'yobga chiqaruvchi muhim vositadir.

Beshinchidan, professional-amaliy sportni ijtimoiy institut sifatida tahlil qilganimizda, uning normativ va madaniy funksiyalari ham namoyon bo'ladi. Bu borada amerikalik sotsiolog Talkat Parsons ijtimoiy tizimlarning barqarorligini ta'minlashda institutlarning rolini alohida ta'kidlaydi[7]. Professional-amaliy sport ham ijtimoiy tizimning muhim elementi sifatida jamiyatdagi qadriyatlar va me'yorlarni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, professional-amaliy sport fuqarolik jamiyati shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. U shaxsning ijtimoiy faolligini oshiradi, ijtimoiy mas'uliyat hissinin kuchaytiradi va jamiyatda faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantiradi. Bu jihatni ingliz faylasufi Antony Giddensning strukturatsiya nazariyasi orqali izohlash mumkin. Unga ko'ra, individ va jamiyat o'zaro ta'sirda rivojlanadi[8].

Jismoniy tarbiya inson hayoti va faoliyatining boshqa sohalariga nisbatan sivilizatsiyaning yutuqlari bilan bir qatorda uning muammolarini ham yanada aniqroq aks ettira oladigan sohalaridan biri hisoblanadi. Bu jihat ayrim mutafakkirlar tomonidan sivilizatsiyaning ikki tomonlama tabiatini ochib beruvchi muhim mezon sifatida talqin etiladi. Xususan, polshalik yozuvchi Semning majoziy yondashuviga ko'ra, zamonaviy inson o'zining qulaylik va farovonligi evaziga jismoniy faollikning pasayishi, sog'liqning zaiflashuvi va tabiiy imkoniyatlarning cheklanishi kabi salbiy oqibatlariga duch kelmoqda[12].

Shu nuqtai nazardan, jismoniy faoliyat nafaqat sog'lom turmush tarzining muhim elementi, balki shaxsning ijtimoiy mohiyatini namoyon etuvchi vosita sifatida ham qaraladi. Inson o'z jismoniy imkoniyatlarini namoyish etish jarayonida boshqa ishtirokchilar bilan o'zaro aloqaga kirishadi va ijtimoiy muhitda faol subyekt sifatida shakllanadi. Fransuz faylasufi J.-P. Sartr ta'kidlaganidek, aynan ana shunday faoliyat orqali inson o'zining erkinligi va ichki mohiyatini ochib beradi[13].

A. Normuratov hamda T. Usmonxo'jaev o'z tadqiqotlarida jismoniy madaniyatni milliy qadriyatlar majmuasining tarkibiy qismi sifatida ko'rib chiqadilar. Ular, ayniqsa, an'anaviy sport turlari va xalq o'yinlari orqali yosh avlodda milliy o'zlikni anglash, tarixiy merosga hurmat va ijtimoiy mas'uliyat tuyg'ularini shakllantirish mexanizmlarini tahlil qiladilar[9].

J. Eshnazarov tomonidan amalga oshirilgan tadqiqotlar jismoniy madaniyatning tarixiy taraqqiyoti hamda uni boshqarish masalalariga bag'ishlangan bo'lib, unda mazkur sohaning davlat

siyosati bilan o'zaro aloqadorligi ochib beriladi[10]. Muallif jismoniy madaniyatni jamiyat rivojiga ta'sir etuvchi muhim ijtimoiy institut sifatida baholaydi.

F. Valiev, O. Salimov va boshqa tadqiqotchilar esa sog'lom turmush tarzi va inson omilining o'zaro bog'liqligini dialektik yondashuv asosida tahlil qilganlar. Ularning fikricha, jismoniy madaniyat inson salomatligi, ijtimoiy faolligi va hayot sifatini oshirishga xizmat qiluvchi muhim omillardan biridir[11].

Shunday qilib, yuqoridagi ilmiy yondashuvlar jismoniy madaniyatning ko'p qirrali ijtimoiy-falsafiy mohiyatini ochib berib, uni jamiyat taraqqiyoti, milliy qadriyatlar tizimi va barkamol shaxsni shakllantirish jarayonining muhim tarkibiy qismi sifatida talqin etish imkonini beradi.

Yuqoridagi tahlillar asosida quyidagi ilmiy natijalarga erishildi:

professional-amaliy sport shaxsning ijtimoiy va ma'naviy shakllanishining muhim omili hisoblanadi, u jamiyatda ijtimoiy birdamlik va jamoaviylikni mustahkamlaydi, sport ijtimoiy kapitalni shakllantirish va rivojlantirishga xizmat qiladi, professional-amaliy sport shaxsning psixologik barqarorligini oshiradi, u fuqarolik jamiyati rivojida muhim ijtimoiy institut sifatida namoyon bo'ladi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari professional-amaliy sportning ijtimoiy-falsafiy ahamiyati keng qamrovli va ko'p qirrali ekanligini tasdiqlaydi. U nafaqat jismoniy rivojlanish vositasi, balki jamiyat taraqqiyotini ta'minlovchi muhim ijtimoiy mexanizm sifatida ham namoyon bo'ladi.

Xulosa. Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, professional-amaliy sport zamonaviy jamiyatda ko'p qirrali ijtimoiy-falsafiy hodisa sifatida namoyon bo'ladi. U nafaqat jismoniy tayyorgarlik vositasi, balki shaxsning ma'naviy kamoloti, ijtimoiylashuvi va kasbiy shakllanishida muhim omil hisoblanadi.

Nazariy jihatdan, professional-amaliy sport ijtimoiy institut sifatida jamiyatdagi qadriyatlar tizimini mustahkamlash, axloqiy me'yorlarni shakllantirish va ijtimoiy tartibni ta'minlash funksiyasini bajaradi. U ijtimoiy kapitalni rivojlantirish, fuqarolik mas'uliyatini kuchaytirish hamda shaxsning faol ijtimoiy pozitsiyasini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Umuman olganda, professional-amaliy sport jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri sifatida ijtimoiy tizimning barqaror ishlashini ta'minlash, barkamol shaxsni shakllantirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirishda beqiyos ahamiyatga ega. Shu bois, uni chuqur ilmiy o'rganish va amaliyotga keng joriy etish zamonaviy ijtimoiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 14-avgustdagi "Yoshlarni ma'naviy-axloqiy va ularga ta'limtarbiya berish tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3907-son Qarori. – O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2018-y., 07/18/3907/1706-son.
2. Sport–sog'lom xalq, sog'lom avlodning tayanch ustuni // Prezident Shavkat Mirziyoyevning 2025-yil 13-fevraldagi sport masalalari yuzasidan o'tkazilgan videosektor yig'ilishidagi nutqidan https://uza.uz/oz/posts/prezident-sportsoglom-xalq-soglom-jamiyatning-tayanch-ustunidir_687823. . (murojaat vaqti 24.04.2025-y).
3. Weber M. The Theory of Social and Economic Organization. – New York, 1947.
4. Durkheim É. The Division of Labor in Society. – New York, 1997.
5. Putnam R. Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. – New York, 2000.
6. Maslow A. Motivation and Personality. – New York, 1954.
7. Parsons T. The Social System. – New York, 1951.
8. Giddens A. The Constitution of Society. – Cambridge, 1984.
9. Jismoniy tarbiya, bakalavriyat ta'lim yo'nalish talabarlari uchun o'quv qollanma / A. Normurodov; O'zR Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. -T.: «TAFAKKUR-BO'STONI». 2011. 192 bet.: Usmonxo'jaev T.S. Jismoniy tarbiya. – T.: "O'qituvchi". 2011. 256 b.
10. Eshnazarov J. Jismoniy madaniyat tarixi va boshqarish. Darslik. - T.: "Fan va texnologiya". 2008.
11. Valiev F. Yosh avlodni jismoniy tarbiyasini takomillashtirishda institut va maxalla hamkorligining shakllari va usullari.// Общество и инновации. Май 2021, 2(4/S)-B.361-368.; Ўсиб келаётган ёш авлод жисмоний тарбияси ва спортда инновацион технологиялар: Халқаро иштрокчилар ҳамкорлигида республика илмий-амалий анжумани материаллари (2019 йил 7 июнь, Бухоро шаҳри) / Б.Б.Маъмуровнинг умумий муҳаррирлигида, муҳаррирлар: И.Т.Хамраев, Р.Х.Кадиров, Ф.М.Салимов ва [бошқ.] - Бухоро : "Sadriddin Salim Buxoriy" Durdona nashriyoti, 2019. - 262 б.